

eBook

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

*De meest gelezen blogs
van dit moment!*

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Beste lezer,

Ondermijning, wie heeft er geen last van? En dit blijkt ook wel uit alle actualiteiten van het afgelopen jaar:

Nederlandse en Belgische politie botsen vaak op de grens, criminelen niet: ze profiteren er van
Bron: omroepbrabant.nl – 30 januari 2019

‘Motorbendes in het zuiden steken de grens over’

Bron: crimesite.nl – 31 mei 2019

Op één na grootste drugslab in Nederland ontmanteld nabij Belgische grens: ‘Omwonenden aan ramp ontsnapt’

Bron: demorgen.be – 1 oktober 2019

Invallen op woonwagencentra Den Bosch en Breda: politie zoekt naar vuurwapens en verdovende middelen

Bron: bd.nl – 25 november 2019

Nieuwe invallen woonwagencentra – onderzoek naar internationale wapenhandel

Bron: telegraaf.nl – 25 november 2019

Jouw verantwoordelijkheden voor de aanpak van ondermijning nemen toe! Herken jij de volgende uitdagingen:

- Hoe bepaal ik een strategie voor de aanpak van ondermijning in mijn gemeente?
- Op welke manier kan ik barrières opwerpen tegen criminele activiteiten?
- Welke bestuurlijke instrumenten heb ik hiervoor tot mijn beschikking?
- Hoe kan ik criminele netwerken ontmoedigen om zich te vestigen in mijn gemeente?
- Op welke manier kan ik het beste samenwerken met publieke en private partners aan de aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit?

In dit e-book lees je de 15 best gelezen blogs over ondermijning & georganiseerde criminaliteit van dit moment!

Veel leesplezier!

Liz de Bie, congres- en opleidingsmanager veiligheid bij het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Inhoudsopgave:

België en Nederland kunnen leren van elkaars aanpak van ondermijning	3
Twaalf lessen van een Rotterdamse stadsmarinier	5
Woonwagenkamp het operationele centrum van een criminele organisatie	6
“Een effectieve aanpak van ondermijning begint bij bewustwording”; Xander Beenhakkers	7
“Onze kennis van zaken groeit”; Officier van Justitie Roy Nanhkoesingh	9
“Op een bedreiging kun je je voorbereiden”; Fons Jacobs, oud-burgemeester Helmond	12
‘De capaciteit moet op alle fronten omhoog’; Theo Weterings, burgemeester van Tilburg.....	14
Hoe kun je ondermijnende criminaliteit bestrijden?	16
Liquidatie van advocaat is een aanslag op onze rechtsstaat	17
Wat doen we met 100 miljoen?	18
Hoe pak je als gemeente criminele autoverhuurders aan?	21
‘Ondermijning’ is een loos begrip	23
De rol van gemeenten in de bestuurlijke en integrale aanpak van ondermijning	25
Hoe en waarom criminele activiteiten ‘onder de radar’ blijven	26
Drugsindustrie steeds machtiger	27

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

België en Nederland kunnen leren van elkaars aanpak van ondermijning

Dat in grensstreken veel ondermijnende criminaliteit voorkomt is geen toeval. Criminelen pendelen graag tussen landen op en neer, opdat bestrijdingsapparaten geen vat op hen krijgen. Dat weten ze in België ook. We vroegen Kris Renckens, directeur Veiligheid gemeente Antwerpen, hoe het staat met de bestrijding van ondermijning bij onze zuiderburen en wat we over en weer van elkaar kunnen leren.

Hoe kenmerkt ondermijning en georganiseerde criminaliteit zich in de Vlaamse grensgemeenten?

“Langs onze hele grens met Nederland – van Oost-Vlaanderen tot Belgisch Limburg, dat grenst aan Nederlands Limburg – zien we dezelfde problemen als in de Nederlandse grensstreek: hennepcultuur, synthetische drugs en cocaïnehandel, waarbij het opvalt dat er vaak Nederlanders bij betrokken zijn, met name in de aansturing en organisatie. Naar mijn inschatting is de Antwerpse haven voor criminelen aantrekkelijker dan de Rotterdamse haven, omdat de haven van Antwerpen zich over een groter gebied uitgestrekt is en goed bereikbaar is. In Rotterdam is een groot deel van de haven afgesloten; daar kom je niet zomaar bij.”

En in de aard van de drugscriminaliteit?

“In Antwerpen tref je relatief veel cocaïne aan. In de grensstreken en richting Limburg ligt het accent op de hennepcultuur en de synthetische drugs. Verder zie je daar ook motorbendes. Wij hebben last van het waterbedeffect. Nu Nederland motorbendes op de korrel heeft komen die meer naar onze kant van de grens. In Poppel heeft een bende die uit Nederland komt nu een clubhuis.”

Hoe werkt u op bestuurlijk vlak grensoverschrijdend samen aan de aanpak van ondermijning?

“We zijn daarin nog zoekende. Ons valt op dat behoorlijk wat Nederlanders in Antwerpen een café, een shisha lounge of een bruidmodezaak openen. Ik zou daar graag een overzicht van hebben en die lijst dan delen met Nederland om te zien wat de achtergrond van de mensen is, maar waar moet ik zijn? In Breda, Tilburg of Eindhoven? Of juist in Den Haag? Of moet ik bij het Fonds van 100 miljoen zijn, jullie ondermijningsfonds? Ik ben benieuwd of die mensen bekend zijn in Nederland.”

Wat kan Nederland van België leren op het gebied van een gedegen aanpak van ondermijning?

“Als het gaat om prostitutiebeleid en handhaving daarop weten wij in België beter wie er in die industrie werken, waar de dames vandaan komen en wat hun leefomstandigheden zijn. Dat hebben mijn Nederlandse collega's mij zelf verteld.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

En wat kan België van Nederland leren op dit gebied?

“Best veel, is mijn indruk. Wij hebben bijvoorbeeld niet zo’n ondermijningsfonds zoals jullie. Maar ook op het gebied van wetgeving, organisatie en inhoud zijn jullie verder dan wij, al moet ik daarbij aantekenen dat de aard en met name de omvang van de problemen bij jullie anders zijn. Wij hebben bijvoorbeeld geen wietindustrie en ook geen coffeeshops. De problemen in Nederland komen voor een deel voort uit het feit dat bij jullie lange tijd nog grondstoffen verkrijgbaar waren die elders in Europa verboden waren. Grondstoffen die gebruikt worden voor de productie van synthetische drugs. Dat hele coffeeshopbeleid van jullie, waarbij de verkoop is toegestaan maar de teelt verboden is, is natuurlijk best merkwaardig. Je hoeft geen genie te zijn om te begrijpen dat dat issues zou geven.”

Andere zaken?

“Wij Belgen kunnen een voorbeeld nemen aan Nederland als het gaat om wetgeving en om de snelheid van handelen. Dat komt door de verknipte staatsstructuur van België met zijn vele overheden. Als optreden als één overheid in *Nederland* al een opgave is, dan is het in *België* een haast onmogelijke opdracht. Maar we doen ons best en roeien met de riemen die we hebben.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Twaalf lessen van een Rotterdamse stadsmarinier

Het verbeteren van de veiligheid is één van de hoogste prioriteiten van de gemeente Rotterdam. Eén van de meest in het oog springende methoden waarmee Rotterdam de onveiligheid bestrijdt, is de inzet van stadsmariniers. Het zijn 'superambtenaren'.

Speciaal door het college van burgemeester en wethouders aangesteld om de hardnekkige veiligheidsproblemen in bepaalde gebieden op te lossen. Michiel van der Pols is ruim 12 jaar werkzaam geweest als stadsmarinier. Hij heeft een [ebook](#) geschreven met 12 lessen uit deze 12 jaar ervaring.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Woonwagenkamp het operationele centrum van een criminele organisatie

Bij een woonwagenkamp in Oss heeft de politie afgelopen woensdag automatische vuurwapens, harddrugs, geld en mogelijke explosieven gevonden. De actie, genaamd operatie Alfa, is gericht op een crimineel familienetwerk.

Geld, drugs en vuurwapens

Bij de operatie zijn vierhonderd mensen van politie en justitie ingezet. Politie en justitie denken dat het woonwagenkamp het operationele centrum van de criminele organisatie is. Met politiehonden wordt gezocht naar geld, drugs en vuurwapens. Het kamp wordt op dit moment bewaakt door de mobiele eenheid. Omdat de operatie meerdere dagen duurt worden de bewoners tijdelijk elders ondergebracht.

Kamp al eerder doorzocht

Vorig jaar werd het woonwagenkamp ook al onderzocht waarbij de politie 2 woonwagens heeft doorzocht i.v.m. een recente moordzaak. In 2013 is het kamp ook al doorzocht tijdens een onderzoek naar grootschalige import van cocaïne tussen ladingen bananen, hout en artisjokken uit Chili en Peru.

Crimineel familienetwerk

De familie wordt verdacht van drugshandel op grote schaal, waarbij veel geweld gebruikt wordt. Er zijn drie mannen opgepakt en zij worden verdacht van onder meer verboden vuurwapenbezit en lidmaatschap van een criminele organisatie. De politie sluit meerdere aanhoudingen de komende dagen niet uit.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

“Een effectieve aanpak van ondermijning begint bij bewustwording”;
Xander Beenhakkers

Dat met de productie en distributie van drugs enorme bedragen worden verdiend, is algemeen bekend. En al dat geld wordt uiteindelijk bovengronds witgewassen. Het gaat om bedragen die we ons bijna niet kunnen voorstellen. Xander Beenhakkers: “We moeten blijven laten zien hoe groot het maatschappelijke probleem is. Alleen dan voelt iedereen de noodzaak om onze inzet te vergroten.”

Xander Beenhakkers werkte onder meer bij de politie in Amsterdam, Rotterdam en Dordrecht en was hoofd van de recherche- en inlichtingeneenheid bij de Nederlandse Mededingingsautoriteit. Gevolg: hij kwam geregeld in aanraking met fraude en witwassen.

“Dat klopt, met name bij de Mededingingsautoriteit was dat het geval. Daar was ik getuige van economische ondermijning op grote schaal. Het was de tijd van de bouwfraude. Het rare is dat de bouwfraude destijds niet gelinkt werd aan ondermijning. Waarschijnlijk denken veel mensen er nu anders over, want het is natuurlijk wel degelijk een vorm van ondermijning van de economie. De afgelopen jaren heb ik voor enkele gemeenten gewerkt en zie ik ook de grote impact op de lokale economie.”

Wat is ondermijning volgens u?

“Ondermijning is verworpen tot een containerbegrip waaronder tegenwoordig van alles wordt geschaard. Dat vertroebelt het beeld. Ik geef de voorkeur aan de betekenis die bestuurskundige Pieter Tops eraan geeft. Die heeft betrekking op de *maatschappelijke effecten* van georganiseerde misdaad, dus niet zozeer op de georganiseerde misdaad zelf. Ondermijning draait om de vraag: wat gebeurt er met al die miljarden euro's die zijn verkregen met criminele activiteiten en die in onze economie belanden en bijvoorbeeld jongeren verleiden om te gaan koerieren in plaats van vakken te vullen. En als je eenmaal lekker verdient met koerieren, zit je in het wereldje en ga je verder, bijvoorbeeld helpen bij de productie.”

Het probleem is groter dan veel mensen denken, toch?

“Dat lijkt me wel. Tops heeft ooit voorzichtig geraamd dat alleen al in en rond Tilburg per jaar ongeveer 800 miljoen euro werd omgezet met georganiseerde hennepsteelt. Let op: alle synthetische drugs waren daarin nog buiten beschouwing gelaten. Vorig jaar publiceerde de politieacademie een rapport dat stelde dat de verkoopwaarde van in Nederland geproduceerde xtc en amfetamine wereldwijd 18,9 miljard euro bedraagt. Dat zijn enorme bedragen. De overheid kan daar haast niet tegenop en dat is beangstigend.”

Waar belandt dat criminele geld uiteindelijk?

“Veelal in vastgoed, zowel in Nederland als in het buitenland. Vastgoed is waardevast en op de lange termijn winstgevend.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Wat is het belang van een integrale aanpak in de bestrijding van ondermijning?

“Die is essentieel. We hebben iedereen die een rol kan spelen in de bestrijding van ondermijning bitterhard nodig. De overheid – politie, justitie, gemeenten, de Belastingdienst – kan dat niet in haar eentje. Daarvoor is het probleem te omvangrijk en zit ondermijning te diep geworteld in allerlei sectoren van onze maatschappij. We hebben alle hensen aan dek nodig, temeer omdat de afgelopen decennia hebben aangetoond dat alleen repressie niet heeft gewerkt. Het strafrecht is een druppel op een gloeiende plaat. Maar tegelijk is het essentieel om de norm te stellen, om als maatschappij de grens te trekken.”

Is die samenwerking ook nodig om informatie te kunnen verzamelen?

“Ja. De ene partij heeft misschien belastende informatie die de andere partij niet heeft. We moeten – voor zover als de wet het toelaat – zoveel mogelijk informatie delen en hier zie ik nog steeds veel ‘koudwatervrees’. Een goed voorbeeld van waar je zicht op krijgt als je anders, slimmer naar informatie kijkt is de City Deal Zicht op Ondermijning. Daarin werken analisten en data-wetenschappers samen met mensen uit de praktijk om nieuwe patronen te gaan zien. Een goede data-analyse kan ons helpen risico’s in te schatten en voorspellingen te doen.”

Hoe combineert u de strafrechtelijke, bestuurlijke en fiscale aanpak om de impact te vergroten?

“We werken samen met het regionale informatie- en expertisecentrum (RIEC) en bekijken per geval langs welke weg we de meeste kans op succes hebben. Als iemand aantoonbaar veel geld heeft verdiend, heeft de Belastingdienst, gesteund door het fiscaal recht, vaak de beste papieren. Zo is destijds Al Capone op zijn belastingaangifte gepakt en voor lange tijd achter slot en grendel verdwenen. Kortom: follow the money. Liefst hanteren we een brede aanpak: fiscaal, bestuurlijk én strafrechtelijk. Desnoods sturen we een bouwinspecteur omdat er een illegale aanbouw is. Als we maar in actie komen.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

“Onze kennis van zaken groeit”; Officier van Justitie

Roy Nanhkoesingh

Roy Nanhkoesingh is Officier van Justitie, gespecialiseerd in het afpakken van crimineel vermogen en de bestrijding van witwaspraktijken. Ons land maakt vorderingen bij de bestrijding van witwassen, zegt hij. “We krijgen de nieuwe witwaswetgeving steeds beter in de vingers.”

Witwassen lijkt een containerbegrip. Welke vormen van witwassen onderscheidt u?

“Er zijn verschillende vormen. Ze zijn beschreven in met name artikel 420bis van het Wetboek van Strafrecht, maar dat artikel is voor veel mensen abracadabra omdat er verschillende fasen van witwassen in zijn verwerkt. Je kunt het beste onderscheid maken tussen twee vormen van witwassen. In het ene geval probeer je te verbergen dat het geld dat je hebt verdiend een criminele herkomst heeft. Een goed voorbeeld van deze vorm van witwassen is dat een crimineel zijn cash verdiende geld op een bankrekening stort en vervolgens overmaakt naar een bedrijf in Indonesië dat een rekening betaalt aan een bedrijf in Denemarken dat weer een bedrijf uit Cyprus betaalt enzovoorts. Uiteindelijk belandt dat geld dan weer in Nederland, ogenschijnlijk wit. Dat is het rondpompen van geld, de zogenaamde *paper trail*. De andere vorm van witwassen is het gebruiken en bezitten van voorwerpen die zijn verkregen via misdrijven. Dat kan cash geld zijn maar ook bijvoorbeeld een auto die met dat cash geld is gekocht.”

Is het een lastiger te bestrijden dan het ander?

“Nou, als je wilt onderzoeken of er inderdaad sprake is van een paper trail ben je afhankelijk van de medewerking van die andere landen en van het bestaan van verdragen. Zo’n onderzoek vergt een lange adem. Je wilt er immers niet eerst honderden uren in stoppen om het vervolgens halverwege op te geven. Maar zelfs als je volhardt is dat geen garantie dat het komt tot een sluitende zaak en een veroordeling. Hopelijk verandert dat de komende jaren.”

U klinkt optimistisch. Waar baseert u dat op?

“De witwaswetgeving is redelijk nieuw. Het opsporingsapparaat, de rechterlijke macht en de advocatuur hebben er nog niet voldoende ervaring mee. Vandaar dat ik her en der in den lande cursussen geef. Ons doel is dat er een generatie ontstaat van mensen die in een vroeg stadium in hun carrière bekend raken met het fenomeen witwassen, er ervaring mee opdoen en hun kennis weten toe te passen in de praktijk. We krijgen het steeds beter in de vingers.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Kunt u een voorbeeld geven van hoe het werkt in de praktijk?

“Ja. Stel, we houden twee mensen aan in een drogisterij omdat ze worden verdacht van winkeldiefstal. In hun tassen zitten meerdere bussen babyvoeding en elektrische tandenborstels. Een van de verdachten heeft een autosleutel bij zich. De politie neemt die autosleutel, vindt op de parkeerplaats de auto van de winkeldieven en vindt daarin grote hoeveelheden tandpasta, mondwater en nog meer tandenborstels en babyvoeding. In dat geval kun je ze niet alleen beschuldigen van die ene winkeldiefstal, maar ook van witwassen. Weliswaar is een concrete winkeldiefstal ten aanzien van de spullen in de auto niet in beeld, maar je kan wel goed motiveren waarom er toch sprake is van een vermoeden van witwassen. De verdachten in kwestie zijn immers op heterdaad aangehouden bij de diefstal van vergelijkbare voorwerpen. Cruciaal voor succes is wel dat je de verdachten op een specifieke manier verhoort. Je moet dan namelijk uitleggen wat de verdenking is – een bepaalde vorm van witwassen – en vervolgens moeten ze een plausibele verklaring kunnen geven voor de aanwezigheid van die spullen. Kunnen ze dat niet, dan kunnen ze veroordeeld worden voor witwassen, daar is al voldoende rechtspraak over.”

U hebt het nu over – weliswaar heel irritante – kruimeldieven, maar bij witwassen denken we toch vaak aan veel omvangrijkere bedragen?

“Klopt. Ik geef dit voorbeeld om het principe te beschrijven. Met dezelfde manier kun je namelijk een patser in een dikke Duitse auto aanpakken en hem vragen: ‘Drie weken geleden hebben we je gehoord in verband met de mishandeling van je vriendin. Je hebt toen verklaard dat je geen werk en geen inkomsten hebt en we weten dat je omgaat met mensen die bij de politie bekend staan als drugsdealers. Je auto staat op naam van je zus – die geen rijbewijs heeft – en heeft een dagwaarde van vijftigduizend euro. Leg eens uit.’ Deze manier van verhoren is exact hetzelfde. Kortom: als de politie deze manier van werken in de vingers heeft, is de kans dat we criminelen kunnen pakken op witwassen een stuk groter.”

Het lijkt erop dat veel mensen een oogje dichtknijpen als ze vermoeden dat een buurtgenoot hennep teelt. Is daar een verklaring voor?

‘Misschien heeft dat te maken met ons tweesporenbeleid. ‘Je mag het kopen en gebruiken; dan is het toch niet ook geen probleem als je het teelt?’ Wat veel mensen zich niet realiseren, is dat hennep teelt zwaar vervuilend is voor het milieu. Er zijn zelfs aanwijzingen dat vervuild water werd teruggezet op het leidingnetwerk. Verder wordt voor hennep teelt vaak stroom afgetapt, waardoor het stroomnet zwaar onder druk komt te staan. Hoe vaak breekt er niet brand uit op een zolder waar hennep wordt gekweekt? Je zult een kind hebben dat in de zolder ernaast slaapt... Kortom: hennep teelt ogluikend toestaan is een slecht idee.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Wat is de beste aanpak van witwassen? Is daar een blauwdruk voor?

“Als je onderzoek naar ‘money driven crime’ doet, dan hoort een onderzoek naar witwassen parallel te lopen aan het onderzoek naar wat wij het ‘brondelict’ noemen. Als iemand zich op illegale wijze heeft geprobeerd te verrijken moet je op zoek naar het geld. Zo kom je ook weer andere criminelen op het spoor komt. Geld corrumpeert immers en uiteindelijk is – zo vrees ik – bijna iedereen te koop. Niet alleen de onderwereld, ook de bovenwereld. Denk aan makelaars, notarissen, juristen maar ook medewerkers van politie en Justitie. We kennen de voorbeelden uit Amerika en Italië en het zou naïef zijn om te denken dat zoiets bij ons niet voorkomt.”

Wat is het grootste succes dat we in Nederland hebben geboekt in de strijd tegen witwassen?

“Ik denk de boete van 775 miljoen euro die ING moest betalen.”

Dat is vast niet iedereen met u eens. Tot een veroordeling van de bestuurders is het immers nooit gekomen...

“Dat was een afweging die is gemaakt door het onderzoeksteam in combinatie met de FIOD en het Functioneel Parket. Transigeren – zeg maar schikken – doe je alleen met harde zaken.”

Komt die boete ten goede aan de bestrijding van witwaspraktijken?

“Dat zou geen slecht idee zijn, maar het onderwijs – om maar een sector te noemen – heeft niet net zoals als wij de mogelijkheid om zelf vermogen in beslag te nemen en kan dan ook niet op die manier de hoogte van het eigen budget bepalen. Sta je toe dat politie en justitie het eigen budget bij elkaar gaan sprokkelen, bijvoorbeeld door het opleggen van boetes of inbeslagnames, dan creëer je daarmee een ongelijkheid tussen de verschillende departementen. Beter is dat zo’n boete terecht komt bij de algemene middelen om daarna voor een eerlijke verdeling over de departementen te zorgen: een beetje naar onderwijs, de zorg, defensie, etc. Maar als wij met zijn allen van mening zijn dat er meer geld moet komen voor de bestrijding van misdaad in het algemeen en witwassen in het bijzonder, dan zou het wel mooi zijn als er ook een aanzienlijk deel richting politie en justitie gaat.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

“Op een bedreiging kun je je voorbereiden”; Fons Jacobs, oud-burgemeester Helmond

Meestal blijft ondermijning verborgen, maar niet in het geval van Fons Jacobs. De voormalige burgemeester van Helmond werd bedreigd – en naar het zich liet aanzien ernstig. Het was een van de eerste keren dat in Nederland de onderwereld openlijk de rechtstaat durfde te tartten. Jacobs kijkt terug en komt met adviezen aan bestuurders.

Fons Jacobs werd bedreigd omdat Helmond van plan was een tweede coffeeshop in de stad toe te staan. “Dat was destijds inderdaad het verhaal, maar inmiddels weet ik dat dat argument misbruikt is, onder meer door het openbaar ministerie en de politie”, aldus de voormalige burgemeester.

Het verhaal was dat die ene coffeeshop in uw niet blij was met de komst van een concurrent en u daarom bedreigde. Als de bedreiging niet daar vandaan kwam, waar vandaan dan wel?

“Dat is niet helemaal duidelijk. Ik vermoed dat het om wat groters ging. Ik was destijds een van de eerste burgemeesters die de [wet Bibob](#) toepaste – zo niet de eerste. Ik heb toen bij een aantal grote projecten geweigerd een vergunning af te geven omdat uit Bibob-onderzoek bleek dat ze waarschijnlijk waren gefinancierd met crimineel verkregen geld. En als je zwart geld niet kunt witwassen is het weinig waard. Ik vermoed dat meerdere partijen niet blij werden van mijn aanpak.”

Wat was de aard van de bedreigingen?

“Het openbaar ministerie vertelde mij dat mijn leven op het spel stond. Die bedreiging werd niet persoonlijk tegen mij geuit, het ging om geanonimiseerde informatie van de criminele inlichtingendienst die het OM had bereikt. Men vertelde mij niet alles, maar wel dat het ernstig was en dat ik mijn koffers moest pakken. De tweede keer dat ik naar het buitenland moest, zou de bedreiging nog ernstiger zijn geweest. Men zei mij dat er mogelijk plannen waren om mijn woonhuis op te blazen. Achteraf gezien een raar verhaal, want mijn burenhuizen stonden vier meter naast dat van mij, niet uit. Er werd gesproken over een schouderraketwerper. Als je met zo’n ding een beetje slecht mikt, raak je een andere woning. Vanaf dat moment geloofde ik ook niet meer wat ze me vertelden.”

Waarom werd u precies bedreigd? Wat moest u doen of laten om de bedreiging af te wenden?

“Dat weet ik niet, want daar was ik niet over geïnformeerd.”

Hoe kijkt u erop terug?

“Na alles wat ik heb moeten uitzoeken en de correspondentie die erover is gevoerd, is mijn overtuiging dat ik *niet* bedreigd ben. Daarvoor is alle informatie die ik nu heb veel te tegenstrijdig. Wat het wél was, zou ik graag een keer van het OM en het ministerie van Justitie willen vernemen.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Wat waren de persoonlijke consequenties van de bedreigingen?

“Ik heb negen maanden persoonsbeveiliging gehad. Je bent dan alle bewegingsvrijheid kwijt. Ik en mijn gezin zijn toen nooit meer alleen geweest. We hadden continu een politiepost met twee man voor de deur, dag en nacht. Aan beide kanten was de straat afgezet en in mijn tuin liepen 24 uur per dag twee bewapende marechaussees. Als ik op pad ging, stonden er drie gepantserde auto's voor mijn deur. Ik had altijd zes mensen bij me. Niet leuk, behalve voor de horeca als ik uit ging eten, want dan bracht ik altijd zes tot negen mensen extra mee... Ondertussen probeerde mijn locoburgemeester mij uit het ambt te laten zetten omdat de stad niet meer bestuurbaar zou zijn. Gelukkig zijn destijds alle fractievoorzitters op één na achter mij blijven staan.”

Wat zou u met de kennis van nu anders hebben aangepakt?

“Ik ben destijds op het advies van het openbaar ministerie een paar keer naar het buitenland gevlucht. Dat zou ik nu nooit meer doen, omdat je dan je grip op de zaak kwijt bent en de kans groot is dat je verkeerd wordt geïnformeerd, zoals in mijn geval gebeurde. Ik had een locoburgemeester die genoot van het feit dat hij mij moest waarnemen en die hield mij overal buiten. Als je de regie in handen wilt blijven houden, blijf je op je post. Ik denk dat dat veiliger is dan te vluchten.”

Wat is uw boodschap aan de bestuurders van nu?

“Bereid je voor, want morgen kan het *jou* overkomen dat je wordt bedreigd. Ik nam het destijds aanvankelijk niet serieus. Bestuurders, daar bleef je vanaf. Maar de tijden zijn veranderd, bestuurders worden steeds vaker door criminelen onder druk gezet. Ik heb een model ontwikkeld met drie fases. In fase 1 is er nog niks aan de hand. In fase 2 vindt besluitvorming plaats die criminelen kan aanzetten tot agressie. In fase 3 vindt daadwerkelijk bedreiging plaats. Over fase 2 en 3 is al veel geschreven, over fase 1 niets. Daar gaat mijn verhaal over. In die fase heb je nog de tijd en het vermogen om zaken te analyseren en voor te bereiden.”

Wat doe je in die fase?

“In deze ‘groene’ fase, de fase van bewustwording, bereid je je voor door vragen te stellen. *Als de besluitvorming leidt tot een bedreiging, zijn we daar dan op voorbereid? Hoe? Heeft iedereen een adres waar hij veilig is?* Zelf heb ik de eerste nacht dat ik bedreigd werd overnacht bij mijn dochter in Eindhoven, met medeweten van Justitie. Achteraf gezien oliedom, want als criminelen je écht op de korrel hebben gaan ze je als eerste zoeken bij je nauwe verwanten – of anders in een hotel in je eigen gemeente. Maak een standaardpakket voor alle bestuurders, met onder meer slagvaste ramen in hun woningen en een camera aan de voordeur. En laat alle collegebesluiten beoordelen op eventuele risico's. Ieder collegebesluit wordt het hoofd financiën geparafeerd, maar niet door een veiligheidsfunctionaris. Dat is toch raar?”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

‘De capaciteit moet op alle fronten omhoog’; Theo Weterings, burgemeester van Tilburg

Uiterekend op de dag dat in Tilburg het congres ‘Ondermijning en georganiseerde criminaliteit’ werd gehouden, 18 september 2019, werd de Amsterdamse advocaat Derk Wiersum om het leven gebracht. Het onderstreept de noodzaak van een doortastende aanpak van ondermijning. Hoe beziet Theo Weterings, burgemeester van Tilburg, deze materie?

Wat is ondermijning volgens u?

‘Dat is een vorm van criminaliteit die uiteindelijk de rechtsstaat ondermijnt. Vaak is ondermijnende criminaliteit niet zichtbaar in criminaliteitscijfers. Als je naar de statistieken kijkt, hebben we veilige wijken en ze worden almaar veiliger. De ondermijnende criminaliteit zit echter niet in de cijfers – maar buurtbewoners zien hem wel. Hoe heeft een dertigjarige man zes appartementen in het duurste flatgebouw van Tilburg kunnen kopen – het eerste toen hij 24 was?’

Die appartementen zijn dan contant betaald, niet?

‘Dat weet ik niet, maar daar moet wel controle op plaatsvinden. We hebben een wet die voorschrijft dat banken en notarissen verdachte transacties melden. We proberen dit soort transacties steeds moeilijker te maken. Maar liever nog wil ik het hebben over preventie. In Tilburg kwam bij een recent onderzoek steeds dezelfde naam naar boven. Tien jaar geleden was die meneer een kruimeldief, nu is hij een topbaas. Ergens zijn we hem uit het oog verloren. Dat moeten we zien te voorkomen. We moeten verhinderen dat kleine boefjes uitgroeien tot grote criminelen. Kortom: inzetten op preventie.’

Hoe?

‘Door betere voorlichting aan de jeugd. Door te laten zien dat ze een keuze hebben. Door helder te maken wat hun wacht als ze bezwijken voor de sociale druk en de verleiding, en drugskoerier worden in plaats van vakkenvuller. We moeten de wijken en de buurten weer in en mensen sociaal weerbaarder maken tegen ondermijnende criminaliteit. We moeten weer zichtbaar zijn op straat en voorlichting geven op de scholen.’

Hoe vertaalt u een interventiestrategie naar operationeel niveau?

‘In Brabant-Zeeland bepalen we de doelstellingen van de aanpak ondermijning in de task force Aanpak Ondermijning, onder gezamenlijk voorzitterschap van mij en burgemeester Jorritsma van Eindhoven. Het OM zit daarin, de regiochefs van politie, de Belastingdienst, officieren van Justitie enzovoort. Dáár bepalen we onze strategie. Vervolgens grijpen we met behulp van de regionale informatie- en expertisecentra (RIE’s) daadwerkelijk in, snijden we lijntjes door en pakken we verdienmodellen aan. Dat is een effectieve werkwijze.’

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Kunt u een voorbeeld geven van een succesvolle aanpak?

'Ja, het voorbeeld dat ik zojuist gaf van die man die op jonge leeftijd zes dure appartementen bezit. Of hij veroordeeld is kan ik niet zeggen; dan wordt het herleidbaar tot een persoon. Maar we hebben hem op de korrel – en daar gaat een belangrijke signaalfunctie van uit. Mensen in zijn omgeving en die wellicht tegen hem opkijken, zien nu ook dat je niet straffeloos ondermijnende activiteiten kunt ontplooiën. De repressieve aanpak moet worden geïntensiveerd maar nogmaals: ook de preventie moet beter. Want anders blijft het dweilen met de kraan open.'

U pleitte in uw opening van het congres voor meer samenwerking. Met welke partijen?

'Niet per se met andere partijen dan nu. Ik bedoel vooral betere samenwerking. Helaas kampt de overheid op alle terreinen met een tekort aan capaciteit: bij de politie, het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst. We hebben met veel moeite kunnen voorkomen dat een bezuiniging bij de Belastingdienst zou landen bij de afdeling die zich bezighoudt met ondermijnende criminaliteit, maar dat is onvoldoende. De capaciteit moet op alle fronten omhoog. Als je criminelen kunt aanslaan en/of hun bezittingen kunt afpakken, verdient je die extra mensen dik terug.'

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Hoe kun je ondermijnende criminaliteit bestrijden?

Het wordt weer donkerder; 's morgens later licht en 's avonds eerder donker. Een goede tijd om de verlichting en reflectoren op de fietsen van de kinderen (en jezelf) na te kijken en zo nodig op orde te brengen. Het is goed om gezien te worden. Veiligheid boven alles. Je weet wat het je waard is en waar je in verantwoordelijkheid voor je kinderen voor staat. Reflectie is niet alleen weerkaatsing van het licht, het kan ook terugkijken zijn (op je eigen rol, gedrag en functioneren). Wij gingen in gesprek met Ton Slingerland, werkzaam bij de Nationale Politie en ruime ervaring bij de veiligheidsregio en het (L)RIEC als projectleider. We kijken terug naar zijn ervaring met informatie uitwisseling tussen veiligheidspartners om ondermijnende criminaliteit te bestrijden.

Barrières tussen veiligheidsorganisaties

Enige jaren geleden heeft Ton een artikel geschreven met als kop 'De schotten eruit'. Dat was niet over de Schotten in het kader van de Brexit, maar nadrukkelijk over de spreekwoordelijke schotten, lees barrières, tussen veiligheidsorganisaties.

Het zoeken naar openingen in die schotten is zelfs in 2020 voor menig collega een brug te ver. In het verleden is door de belangrijkste spelers op het gebied van veiligheid, te weten (lokaal) bestuur, Openbaar Ministerie, belastingdienst en politie afgesproken dat er met elkaar opgetrokken wordt om ondermijnende criminaliteit aan te pakken. Integraal tenzij! Er is gewerkt aan;

- Het afsluiten van convenanten
- Geven van bewustwordingstrainingen
- Investerings om een ieder die als ambtenaar iets wil en kan betekenen in haar of zijn bijdrage voor een nog veiligere samenleving erbij te betrekken.

Op zoek naar een integrale aanpak

Ton geeft aan; 'Toch kom ik helaas meer dan geregeld collega's tegen die aangeven geen informatie uit te mogen of te kunnen uitwisselen. Ik ga graag met hen het gesprek aan, maar het zijn veelal geen diepgaande gesprekken. Keer op keer blijkt dat er te weinig kennis is of een houding van 'op safe spelen'. En dat juist nog ten aanzien van de eigen organisatie kennis ontbreekt. Welke informatie is er of kan verzameld worden in jouw eigen organisatie en op welke grondslag mag je die informatie gebruiken? Als je dat niet weet wordt het best lastig als je met andere partners aan tafel zit. Jammer als er dan informatie ergens blijft liggen en er geen zaken gedaan kunnen worden.'

Er zijn gelukkig ook lichtpunten! Collega's waar ik van leer en op houding en gedrag 'warm' van wordt. Collega's waar ervaringen mee kunnen worden uitgewisseld en casussen kunnen worden gedeeld. Wil jij vanuit jouw ambtelijke functie gaan voor veiligheid? Zorg dan dat je goed toegerust bent en weet waar JIJ met jouw organisatie voor staat. Dan kunnen wij zeker nog meer stappen maken in de bestrijding van ondermijning.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Liquidatie van advocaat is een aanslag op onze rechtsstaat

Op 18 september 2019 is advocaat Derk Wiersum geliquideerd. Hij stond kroongetuige Nabil B. bij in het liquidatieproces tegen de meestgezochte crimineel van Nederland: Ridouan Taghi. Vorig jaar is de broer van Nabil B neergeschoten in Amsterdam-Noord.

Verslaggever John van den Heuvel wordt ook al 2 jaar serieus bedreigt. Hij zei het volgende tegen RTL nieuws: *“Het grijpt me zeer aan dat iemand wordt vermoord omdat hij gewoon zijn werk doet. Het geeft opnieuw aan hoezeer de reikwijdte van georganiseerde misdaad wordt onderschat. Weer is een grens overschreden. Een hele trieste dag. Mijn gedachten gaan uit naar de nabestaanden.”*

Aanval op onze rechtsstaat

Naast het feit dat dit een aanval is op een vader, collega en advocaat is dit een aanval op onze rechtsstaat. In een gezamenlijke verklaring spraken advocatuur, Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht over een ‘grove inbreuk op onze democratische rechtsorde’. Volgens hen is de aanslag ‘naast een persoonlijk drama ook een ernstige bedreiging voor onze rechtsstaat’. Veel advocaten laten inmiddels weten ook regelmatig bedreigt te worden. De deken van de Orde, Johan Rijlaarsdam zei hierover het volgende: ‘Advocaten moeten in alle vrijheid en veiligheid hun werk kunnen doen.’

Omgang met agressie, geweld en intimidatie tegen publieke dienstverleners

De liquidatie is geen vorm van intimidatie meer maar een regelrechte terroristische aanslag. Vormen van agressie, geweld en intimidatie tegen publieke dienstverleners zijn tegenwoordig aan de orde van de dag. Medwerkers die hun handtekening onder een afgekeurde vergunningaanvraag zetten, worden geïntimideerd en burgemeesters worden bedreigd in hun aanpak tegen ondermijning.

Er is geen bestuursrechterlijke grondslag om bedreiging van ambtsdragers preventief aan te pakken. Het is daarom belangrijk om bewustwording te vergroten zodat duidelijk is bij welk type besluiten de bedreiging het grootst is. Daarnaast is het belangrijk om uit te leggen waarom een bepaalde maatregel getroffen wordt. In het voorbeeld van de afgekeurde vergunningaanvraag zal de aanvrager er baat bij hebben als er wordt uitgelegd waarom de aanvraag is afgekeurd en welk alternatief hij wel kan krijgen.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Wat doen we met 100 miljoen?

Als de overheid honderd miljoen extra uittrekt, dan moet er wel wat aan de hand zijn. Vorig jaar ontstond een fonds van die omvang voor de aanpak van ondermijning. Veel geld... hoewel, als we Tops en Tromp mogen geloven is het amper meer dan de straatwaarde van één jaar cocaïne gebruik in Amsterdam. En dat is dan nog maar een flinter van de problematiek. Ondermijning, dat is meer dan alleen de criminaliteit van een onderwereld waarin veel geld wordt verdiend. Het gaat ook over de manieren waarop die grootverdieners hun geld en invloed inzetten in de bovenwereld. En dat levert veel zichtbare effecten zoals afrekeningen in het criminele circuit en illegale dumpingen van afval van drugslaboratoria. Maar de onzichtbare effecten zijn veel ingrijpender, zoals de verwoesting van de levens van kinderen en jongeren die willens en wetens op een fout spoor worden gezet.

De aanpak van ondermijning

Wat doen we er tegen? En waar beginnen we? Denk je vooral aan het bestrijden van witwassen, *outlaw motorgangs*, de productie van synthetische drugs of de internationale handel in verdovende middelen? Denk je aan het doorbreken van de negatieve spiraal in criminele families, het doorbreken van wapengeweld, illegale verhuur, mensenhandel...?

Samen met de Alex van de Plas, oud commandant van het SGBO ondermijning op Rotterdam-Zuid, sprak ik met een van de onderzoekers die met het WODC werkt aan een evaluatie van de versterkingsaanpak ondermijnende criminaliteit. Alex toonde een indrukwekkend filmpje van een *spoken word* artist over de impact van wapengeweld. Dat filmpje vormt onderdeel van de campagne 'wapens de wijk uit' die door burgers van Rotterdam samen met een aantal instanties is opgezet. Is geld uit de ondermijningsaanpak goed besteed als er zo'n filmpje wordt gemaakt? Of denken we meer aan de harde kant van opsporing en vervolging?

Verantwoordingsbeeld

Sinds twee jaar doe ik met Jan Nap, lector aan de Politieacademie, actieonderzoek naar de aanpak van ondermijning op Rotterdam Zuid. We vragen ons af hoe je kunt verantwoorden over de gezamenlijke inzet en over de effecten van de aanpak. Ons vertrekpunt is de manier waarop samenwerkende professionals betekenis geven aan lokale situatie: "Wat is er aan de hand? Wat willen we niet op zijn beloop laten? En waarom? Wie hebben we daarbij nodig? En wat zijn de werkzame principes onder een mogelijke aanpak?" We vonden een manier om teams te helpen om een theorie van verandering te bouwen die richting geeft aan de aanpak. En die handvatten biedt voor rijker verantwoorden over het werk. Zo ondersteunen we de teams om hun werk zichtbaar te maken op een manier die burgers en partners mobiliseert, die het leerproces bevordert en die de kansen verhogen dat er tastbare resultaten worden gerealiseerd. Daarbij maken we een verantwoordingsbeeld waarmee teams zicht krijgen op de aanpak en de mogelijkheden om zich te verantwoorden.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Van onder naar boven

De aanpak met het verantwoordingsbeeld levert kracht van onder naar boven. Professionals uit verschillende disciplines geven samen betekenis aan hun werk en bepalen hun inzet. Daarover leggen ze verantwoording af. En ze nodigen bestuurders uit voor een dialoog over die inzet. Dat geeft verdieping en het wekt belangstelling voor de problemen zoals ze op straat worden ervaren. Op Rotterdam Zuid is veel mooi materiaal gemaakt voor zo'n rijkere manier van verantwoorden; filmpjes over het werk vanuit *first person* perspectief (met *body cams* van de politie), *clickable* PDF's met een breed overzicht van de aanpak, toegankelijke leerdossiers die met drie muisklikken in drie seconde tonen waar het om gaat, een raadsbrief in de vorm van een *infographic* met bewegende beelden. We denken dat zulke vormen van rijker verantwoorden bijdragen aan goed werk. Met deze aanpak sluiten we aan bij de beeldcultuur van deze tijd en we gebruiken de mogelijkheden van *social media* om veel sneller en vaker zichtbaar te maken wat er gebeurt dan via de traditionele periodieke rapportages.

Van boven naar onder

Maar is zulke verantwoording ook robuust in het politieke debat? Is er niet veel hardere informatie nodig om lokaal en landelijk grip te krijgen op de ontwikkelingen en de effecten van de inzet? Hoe lang moeten we het nog doen met de schattingen van Tops en Tromp die worden bekritiseerd omdat ze niet hard genoeg zijn en tegelijkertijd worden geroemd omdat het meest betrouwbare zou zijn dat we op dit moment hebben? Het zoeken naar cijfers is volop gaande. Zo wordt in de ondermijningsaanpak gewerkt met een indicator voor het aantal criminele samenwerkingsverbanden (CSV's) dat is aangepakt. Onder die meting ligt een grondige onderbouwing met ook weer een dikke WODC rapportage. Niemand is het erover oneens dat criminele samenwerkingsverbanden een belangrijk aangrijpingspunt zijn voor de aanpak van ondermijning. Toch wordt in Rotterdam gesproken over de '*gehate meting van CSV's*'. Waarom? Het cijfer is gemakkelijk manipuleerbaar: "Je kunt de CSV's zo indelen dat je je target haalt en daarna ongestoord door kunt gaan met het echte werk", aldus een van de trekkers van het programma op Rotterdam Zuid. Welke informatie kan regionaal en landelijk tot stand worden gebracht op een zodanige manier dat die geloofwaardig inzicht geeft in de problematiek en haar aanpak?

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Rijker verantwoord

[Rijker verantwoord](#) is nu nog vooral ‘van binnen naar buiten werken’. We kiezen het perspectief van ‘veel professionals’ die samen betekenis geven aan hun werk en vandaaruit verantwoording afleggen aan veel bestuurders. Maar omgekeerde perspectieven zijn ook noodzakelijk. Er is het perspectief van ‘veel bestuurders’ die vanuit verschillende invalshoeken en vanuit de bevoegdheden van verschillende wetten en organisaties een samenhangend beleid moeten maken. En het perspectief van ‘veel managers’ die in de praktijk keuzen maken in de aansturing en prioritering van het werk. Verantwoording werkt, aldus Soe en Drechsler (2018) als de informatie die wordt gedeeld (1) betekenisvol is vanuit het perspectief van politiek, management en professionals, (2) als die informatie op een structurele manier wordt gedeeld en (3) als de besturing van de organisatie zo is ingericht dat die informatie daadwerkelijk wordt gebruikt. Met het verantwoordingsbeeld hebben we een mooie start om teams uit te nodigen om te tonen hoe ze hun opgave benoemen en aanpakken. Dat is waardevol. Maar we zijn er nog niet. Het doel van de beweging van rijker verantwoord is om aansluiting te maken met alle niveaus. En een betekenisvolle dialoog tot stand te brengen die vanuit politiek, management en professionals betekenisvol en werkbaar is. Alle tips om die beweging gaande te houden zijn van harte welkom!

Soe en Drechsler (2018) Agile local governments: Experimentation before implementation. *Government Information Quarterly* 35 (2): 323–335.

Joost Vos is partner bij [RONT Management Consultants](#). Samen met Jan Nap is hij grondlegger van het gedachtegoed van Rijker Verantwoord. Zijn werk staat in het teken van multi-disciplinair samenwerken. Daarbij kijkt hij naar die samenwerking niet alleen vanuit een organisatie- en bestuurskundig perspectief maar ook vanuit het perspectief van organiseren als een beweging.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Hoe pak je als gemeente criminele autoverhuurders aan?

Als gemeente kan (en moet je misschien zelfs) je criminele autoverhuurders aanpakken. Onderzoek door de Nationale Politie toont immers aan dat de autoverhuurbranche in hoge mate criminogeen is. In het businessmodel van de doorgewinterde crimineel is transport een belangrijk onderwerp. Vervoer is voor de (criminele) bedrijfsactiviteiten onmisbaar. Zowel voor het plegen van de strafbare feiten als ook voor het vervoer van wapens, verdovende middelen en crimineel vermogen. Het moet van A naar B gebracht kunnen worden zonder dat dat opvalt. Natuurlijk kun je daarvoor je eigen voertuigen gebruiken, maar dan ben je wel eenvoudig te traceren bij controles. En wie weet, staat jouw kenteken inmiddels landelijk in de ANPR gesignaleerd. We herkennen in ieder geval 3 verschijningsvormen.

Henk de Vries, beleidsadviseur veiligheid bij MB-ALL, dé partner van meer dan 130 gemeenten en omgevingsdiensten in Nederland bij het ontwikkelen en in stand houden van een veilige en leefbare omgeving en expert in toezicht, juridische diensten, beleidsontwikkeling en detachering

De katvanger of short-leaser

Wat er is dan mooier dan het gebruiken van voertuigen op naam van een ander. Daar kun je een katvanger voor inzetten, maar vaak zijn dat niet de handigste personen om daarvoor te gebruiken. En houdt die katvanger wel zijn mond? Is deze wel betrouwbaar genoeg? Veel handiger is het huren of short-leasen van een voertuig. Veelal staan die niet in de ANPR, want ze zijn niet gelinkt aan criminele activiteiten of personen. Dus anonimiteit is iets meer gegarandeerd.

De witwasser

Ook leent de autoverhuur-branche zich voor het meedoen aan of optuigen van witwasconstructies. De auto is dan niet werkelijk in de verhuur of lease, maar op papier wel. De maandelijkse facturering werkt dan als witwasmachine. Zo is de auto die je hebt gekocht met zwart geld, ineens “op papier” slechts een leaseauto. U kent ze vast ook wel, die schimmige autoverhuurders/ leasebedrijfjes waar je als klant weggekeken wordt en waar altijd wel iemand “op de uitkijk staat”.

Het statussymbool

Een derde vorm die we steeds meer zien, is het verhuren van zeer exclusieve (en vaak ook nogal opvallende) auto's aan criminelen. Zij gebruiken deze voertuigen om te laten zien hoe vermogend en succesvol zij zijn. Het voertuig werkt dan als statussymbool.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Hoe pak je ze nu aan?

In al deze gevallen treedt de autoverhuurder op als facilitator voor criminele activiteiten. In Tilburg, Rotterdam en Schiedam wordt inmiddels met succes een vergunningstelsel voor de autoverhuurbranche toegepast. Ook andere gemeenten zijn hier inmiddels mee aan de slag gegaan. Dit lijkt een trend te worden in de aanpak van ondermijning en gemeenten kunnen door deze aanpak hun gereedschapskist uitbreiden. Door het invoeren van de vergunningplicht, is ineens ook een Bibob-toetsing mogelijk. En dus heeft de gemeente meer mogelijkheden om deze criminogene branche aan te pakken. Het doel daarbij is het tegengaan van een onveilig, niet leefbaar en malafide ondernemersklimaat.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

‘Ondermijning’ is een loos begrip

De regering wil ‘ondermijnende criminaliteit’ met extra geld via het strafrecht aanpakken. Werkt bestuursrecht niet beter.

Jan Brouwer, hoogleraar Algemene rechtswetenschap aan de Rijksuniversiteit Groningen, directeur van het Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid

Je kunt de rechtsstaat ondergraven door te tornen aan de democratische uitgangspunten. Als bestuurders en ambtenaren niet integer zijn. Of als het strafrecht de criminaliteit niet aankan; dit is de „ondermijnende criminaliteit”, waarop de korpsbeheerder en de minister van Justitie en Veiligheid doelen als ze wijzen op de bloeiende cannabisteelt in Brabant en Limburg.

Criminaliteit ondergraaft rechtstaat

Kent u een crimineel die niet alles in het werk stelt om zijn strafbare handelingen aan het zicht te onttrekken? En ondergraaft niet alle criminaliteit de rechtsstaat? ‘Ondermijnende criminaliteit’ is een pleonasme; het verduidelijkt niets. Noem een misdrijf dat de rechtsstaat niet ondergraaft.

Ondermijningsfonds

In het zogeheten Ondermijningsfonds zit ‘geormerkt’ geld om op lokaal niveau antidemocratische sentimenten in de samenleving te bestrijden. In de Ondermijningswet worden screeningseisen geïntroduceerd voor lokale ambtenaren die gevoelige functies gaan uitoefenen.

Bestuursrechtelijke afdoening

In het recente verleden hebben we gezien dat daar waar het strafrecht niet naar behoren functioneert, het bestuursrecht een belangrijke aanvullende rol kan vervullen. Het meest bekende en oudste voorbeeld hiervan is het verkeersstrafrecht: jarenlang werd bijvoorbeeld maar een fractie van de verkeersboetes daadwerkelijk geïnd. Wat hier dwars zat, was de zogeheten ‘onschuldpresumptie’: iedereen moet voor onschuldig gehouden worden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan. Dat geldt in het bestuursrecht niet. Om die reden kon de volgorde bij het innen van verkeersboetes worden omgedraaid: eerst betalen, dan toegang tot de rechter. Dat werkt! Sinds de introductie van de bestuursrechtelijke afdoening is het inningsprobleem als sneeuw voor de zon verdwenen. Niet voor niets is de bestuurlijke boete inmiddels in tal van wetten geïntroduceerd.

Bestuursrechtelijke handhaving

Bestuursrechtelijke handhaving heeft nog meer voordelen boven de strafrechtelijke aanpak. Van verboden ‘stelselmatige observatie’ lijkt men in het bestuursrecht – anders dan in het strafprocesrecht – niet te hebben gehoord. Ook inbeslagname van goederen is in het bestuursrecht vele malen laagdrempeliger dan in het strafprocesrecht. Dat alles maakt het buitengewoon aantrekkelijk om het bestuursrecht vaker in te zetten.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Bestuursrechtelijke sluiting

Dit begon met de aanpak van dealpanden. Beginjaren tachtig werd duidelijk dat het gevangen zetten van een dealer weinig zin had. In zijn pand zat een uur na zijn arrestatie een nieuwe dealer waardoor niet alleen de omzet, maar ook de overlast voor de buurt op gelijk niveau bleef. De bestuursrechtelijke sluiting van een dealpand door de burgemeester bleek een effectieve aanvullende maatregel. Die aanpak wordt ook met groot succes toegepast op panden waar cannabis wordt geteeld.

Meer bevoegdheden burgemeester

Als het aan de regioburgemeesters ligt, krijgen zij nog meer bevoegdheden in de aangekondigde Ondermijningswet. Zo willen ze een pand kunnen sluiten bij de aanwezigheid van wapens of andere criminele activiteiten.

Niet naar behoren functionerend strafrecht

De ondermijningsaanpak is met andere woorden vooral een reactie op het niet naar behoren functionerend strafrecht. Het strafproces is een logistieke nachtmerrie, zeggen officieren van justitie. De 'ongeregeldheid' van het bestuursrecht, met name die van het openbare-orderecht biedt uitkomst, maar bergt ook grote risico's in zich. Want burgemeesters vergeten nog wel eens dat in het recht het doel niet altijd de middelen heiligt. Men kan de rechtsstaat niet beschermen, door hem voor zichzelf af te schaffen.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

De rol van gemeenten in de bestuurlijke en integrale aanpak van ondermijning

Het advies van de Raad van State over de rol van burgemeesters in de aanpak van ondermijnende criminaliteit is recent naar de Tweede Kamer gestuurd door minister Grapperhaus van Justitie en Veiligheid, mede namens minister Ollongren van Binnenlandse Zaken. Minister Grapperhaus had om de zogenoemde voorlichting van de Raad van State gevraagd naar aanleiding van een verzoek van (regio)burgemeesters om hun rol in het bewaken van de openbare orde uit te breiden naar het 'voorkomen en bestrijden van criminele activiteiten' in hun gemeenten.

Gemeenten willen in de strijd tegen ondermijnende criminaliteit intensiever persoonsgevoelige informatie kunnen delen om verwevenheid van onder- en bovenwereld tegen te gaan. De Raad van State stelt dat het uitbreiden van de openbare-ordetaak van burgemeesters daarop 'geen passend antwoord' is. De Raad ziet meer mogelijkheden in de bestaande bevoegdheden die gemeenten al hebben en in bijvoorbeeld intensievere samenwerking tussen gemeenten, politie, justitie en andere instanties. De reactie op de conclusies van de Raad van State zal minister Grapperhaus, mede namens de minister van Binnenlandse Zaken, nog dit voorjaar aan de Tweede Kamer sturen.

Daarnaast is minister Grapperhaus in overleg met de Autoriteit Persoonsgegevens over zijn wetsvoorstel om gezamenlijke gegevensverwerking door verschillende overheidsdiensten en eventuele private partners makkelijker te maken, onder meer in de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Privacy is volgens de minister van groot belang ter bescherming van burgers, maar het mag niet zo zijn dat criminelen zich erachter kunnen verschuilen. De minister wil zijn voorstel voor de Wet Gegevensverwerking samenwerkingsverbanden dit voorjaar na instemming van de ministerraad naar de Raad van State sturen.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Hoe en waarom criminele activiteiten 'onder de radar' blijven

In veel oudere stadswijken en sommige plattelandsgebieden is er de sluipende positieve invloed van de criminelen op de woonomgeving. Men probeert de sympathie te krijgen van de medebewoners van de wijk. Dat kan op allerlei manieren. Sponsoring van voetbalshirts of sponsoring van sportuitrusting, een buurtfeest.

Robert van Brakel, directeur bij C3 Group ondersteunt organisaties bij complexe samenwerking met slimme communicatieprocessen en gemakkelijke ICT ondersteuning.

Goodwill

Maar het gaat soms ook om mengvormen waarbij twee doelen worden nagestreefd. Door het starten van een fitnessclub of sportschool wordt wat voor de lokale jeugd gedaan en ontstaat bovendien een mogelijkheid om crimineel geld wit te wassen. Dan zijn er nog de vele koerierbedrijfjes die werkelijk van alles vervoeren, waaronder ook drugs. Pizza koeriers leveren naast de pizza ook drugs af. Leuke bijbaantjes voor de jeugd die daardoor werk en dagbesteding heeft, terwijl men de drugsdealers helpt en de drugslijn onopvallend overleefd blijft. Er ontstaat daardoor goodwill bij de wijkbewoners die daardoor in eerste instantie niet zo veel moeite meer hebben met bepaalde vormen van crimineel handelen.

Dark number

Het negatieve effect van ondermijning en georganiseerde criminaliteit kan door deze gestes bij de burgers worden verminderd en in zekere mate worden geaccepteerd. Bij zwaardere criminaliteit of escalatie van de aantasting van de woon- en leefomgeving kan de sympathie ook zo maar weer omslaan. In de praktijk zie je gedoogsituaties ontstaan. Meldingen over ondermijning en georganiseerde misdaad blijven uit. Er ontstaat een "dark number" in de aangiften en de omvang van ondermijning en georganiseerde misdaad is nog moeilijker te kwantificeren.

Impact

Ondermijning kan dus pas na langere tijd voor zichtbare- en voelbare ontwrichting van de bovenwereld zorgen. Pas als het kwaad diep geworteld is hebben mensen door dat de veiligheid van de woon- en leefomgeving wordt bedreigd wat voor angst- en onveiligheidsgevoelens zal zorgen. Het ondermijningsproces en de onderlinge criminele verbanden zijn dan te gecompliceerd om de volledige omvang in kaart te brengen. Naast evident duidelijke, directe effecten op de bovenwereld is de inwerking, de beleving en invloed van ondermijning op termijn moeilijk meetbaar en beïnvloedbaar. Dit geeft nog maar eens aan hoe breed en gecompliceerd ondermijning is en hoe ingenieus de onderwereld verweven is met de bovenwereld.

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Drugsindustrie steeds machtiger

Criminoloog Edward van der Torre waarschuwt dat de drugsindustrie in ons land steeds meer macht krijgt. In die wereld gaat zo'n 19 miljard euro om.

Edward van der Torre, onderzoeker bij Bureau Lokale Zaken, lector aan de Politieacademie

Hoe komt het dat de drugsindustrie hier zo groot is?

“Nederland heeft al vroeg een bepaalde tolerante reputatie opgebouwd. Wij waren trager dan andere landen met het verbieden van amfetamine en xtc. Daarbij komt dat de pakkans en de strafmaat hier heel laag zijn vergeleken met andere landen. In China hangt je als drugs crimineel de doodstraf boven het hoofd. En: Nederland heeft een ideale ligging voor productie en distributie en een goed imago. De kwaliteit van de hier geproduceerde drugs is hoog.”

Uw onderzoek gaat alleen over synthetische drugs. Wat is de omvang van de Nederlandse drugshandel als we er bijvoorbeeld wiet bij optellen?

“Een ding is zeker: er wordt hier in het algemeen heel veel geld met drugs verdiend. Met hennep waarschijnlijk meer dan met synthetische drugs. Uit een studie van Tilburg en omgeving bleek het, wat hennep betreft, al 0,8 miljard euro. Het zou goed zijn als de overheid de totale omvang in kaart bracht. Het CBS schatte de xtc-handel op slechts 160 miljoen, te laag dus.”

Waar blijft die 19 miljard eigenlijk?

“Het kan niet anders dan dat die voor een deel terugstroomt naar de ‘normale’ economie. Dat drugsbazen hun geld bijvoorbeeld via buitenlandse fiscale constructies witwassen en het investeren in Nederlands vastgoed. Maar we weten niet precies wat de grote bonzen verdienen en wat ze ermee uitspoken. Daar moet ook meer onderzoek naar komen. We weten wel dat een ‘laborant’ al zo’n 15.000 euro verdient – per week, hè. Je begrijpt: het is voor duizenden zeer aantrekkelijk.”

Het is een vrij onzichtbare wereld. Veel Nederlanders zullen misschien denken: zo lang ik er maar geen last van heb.

“Dat is kortzichtig, want we hebben er al last van. En dan heb ik het niet eens over de incidentele ontploffingen van drugslabs of de doden die tijdens de productie vallen. Het gaat me meer om de structurele machtspositie die de drugswereld met behulp van miljoenen in ‘onze’ wereld kan verwerven. Dat drugsbazen een substantieel deel van de panden in een gemeente in handen krijgen. Echt, dat zou een kopzorg voor iedere burgemeester moeten zijn.”

Minister Grapperhaus belooft de aanpak ‘topprioriteit’ te geven. Geloof u dat?

“Ja, hij heeft zich er al vaker sterk voor gemaakt. De vraag is: is het kabinet doordrongen van de noodzaak? We moeten in politie- en researchwerk investeren om onder meer de pakkans te vergroten.”

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Meer weten? Bekijk ons opleidingsaanbod:

Bestuurlijke aanpak van ondermijning

8-daagse cursus

De onderwereld maakt voor illegale activiteiten gebruik van diensten van de bovenwereld. Bijvoorbeeld voor distributie, financiële handelingen, vergunningen en huisvesting. Ook zijn criminelen vaak op zoek naar manieren om illegaal verkregen vermogen wit te wassen. Criminele netwerken ondermijnen hiermee het lokale gezag, verslechteren de veiligheid en de leefbaarheid in wijken en buurten en schaden bonafide ondernemers. Hoe kom je tot een bestuurlijke aanpak van ondermijning?

www.sbo.nl/ondermijning

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

2-daags congres

Het overgrote deel van de gemeenten ondervindt schade van georganiseerde criminaliteit, waarbij de integriteit van de samenleving in het geding is en waarbij de directe leefomgeving van bewoners wordt bedreigd. Drugshandel, milieucriminaliteit, mensenhandel en illegale prostitutie zijn voorbeelden van criminele activiteiten die zich ook in jouw gemeente kunnen manifesteren. Hoe voorkom je dat criminele organisaties met hun activiteiten de samenleving ondermijnen?

www.sbo.nl/criminaliteit

Bibob coördinator

5-daagse opleiding

Illegale hennepkwekerijen, vastgoedcriminaliteit, mensenhandel, witwaspraktijken... Criminelen verplaatsen zich van de onder naar de bovenwereld. Ze gebruiken plaatselijke infrastructures en faciliteiten. De Wet bevordering integriteitsbeoordelingen openbaar bestuur (Wet bibob) heeft als doel te voorkomen dat de overheid, door het verlenen van vergunningen, het verstrekken van subsidies of het gunnen van overheidsopdrachten onbedoeld criminele activiteiten faciliteert. Hoe voorkomt je dat criminele organisaties zich vestigen in jouw gemeente?

www.sbo.nl/bibob

Integriteitscoördinator in het publieke domein

5-daagse opleiding

Integriteit kan het vertrouwen in de overheid maken of breken. Het is dus belangrijk dat ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers integer handelen. Uit recente incidenten binnen de overheid blijkt keer op keer dat het integriteitsbeleid tekort schiet. Heb jij jouw integriteitsbeleid wel op orde?

www.sbo.nl/integriteit

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit

Bestuursrechtelijk handhaven

3-daagse cursus

Illegale hennepkwekerijen, woonoverlast en milieucriminaliteit hebben een negatieve invloed op de veiligheid en leefbaarheid in jouw gemeente. Bestuursrechtelijk handhaven is voor jouw gemeente een belangrijk instrument om deze onveiligheids- en leefbaarheidsproblemen aan te pakken. Hoe voorkom je misstanden met bestuursrechtelijk handhaven?

www.sbo.nl/handhaven

Inzicht in Criminologie

3-daagse cursus

Jaarlijks vinden er in Nederland ruim 1.000.000 misdrijven plaats die een grote impact hebben op het slachtoffer, diens directe omgeving en het veiligheidsgevoel in de maatschappij. Om te zorgen dat misdrijven zoveel mogelijk uitblijven, zijn veiligheidsmaatregelen nodig om criminaliteit te voorkomen. Daarvoor moet je dan wel eerst de oorzaken van criminaliteit kennen en weten hoe je deze factoren kunt wegnemen of beperken. Hoe voorkom je criminaliteit door te begrijpen wat de oorzaken zijn?

www.sbo.nl/criminologie

Waarheidsvinding

3-daagse cursus

Om een einde te maken aan een ongewenste situatie is het doorgaans van cruciaal belang om de waarheid te achterhalen. Alleen op deze manier kan een oplossing worden gevonden om de oorzaak van een ongewenste situatie ongedaan te maken. Hoe voer je een indringend en confronterend gesprek met een betrokkene om de waarheid te achterhalen?

www.sbo.nl/waarheidsvinding